

Istraživanje upravljanja WebPAC-om u fakultetskim knjižnicama Sveučilišta u Zagrebu

---

Barbarić, Ana; Golub, Koraljka

Source / Izvornik: **Vjesnik bibliotekara Hrvatske, 2002, 45, 93 - 104**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:131:534587>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-04-02**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

UDK 02(497.5) (05)

ISSN 0507-1925

**VJESNIK
BIBLIOTEKARA HRVATSKE**

GODINA XLV.

2002.

BROJ 3-4

ZAGREB

HRVATSKO KNJIŽNIČARSKO DRUŠTVO

2003.

Na omotu faksimil stupca s prve stranice glagoljskog misala iz godine 1483.
Omot izradio dr. Pavao Gavranić
Tisak: KRATIS, Zagreb

**ISTRAŽIVANJE UPRAVLJANJA WebPAC-om
U FAKULTETSKIM KNJIŽNICAMA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU**
**RESEARCH OF WebPAC MANAGEMENT
IN FACULTY LIBRARIES OF THE UNIVERSITY OF ZAGREB**

Ana Barbarić

Katedra za bibliotekarstvo, Odsjek za informacijske znanosti
Filozofski fakultet u Zagrebu
abarbari@ffzg.hr

Koraljka Golub

Katedra za bibliotekarstvo, Odsjek za informacijske znanosti
Filozofski fakultet u Zagrebu
kgolub@ffzg.hr

UDK / UDC: 027.7(497.5Zagreb)
025.34::004

Istraživanje / Research paper
Primljeno / Received: 20. 10. 2002.

Sažetak

Uspješno uvođenje i održavanje WebPAC-a (OPAC dostupan na World Wide Webu) temelje se na dobroj strategiji. Osnovni cilj ovog istraživanja bio je utvrđivanje mjere u kojoj je vođenje WebPAC-a u fakultetskim knjižnicama Sveučilišta u Zagrebu podržano osmišljenom strategijom koja tvori sastavni dio cjelovitog planiranja, razvoja i djelovanja knjižnice. Postavljena pretpostavka bila je da knjižnice nemaju razradenu strategiju uvođenja odnosno održavanja WebPAC-a. Zaključeno je da se fakultetske knjižnice Sveučilišta u Zagrebu dovoljno ne bave upravljanjem WebPAC-om.

Ključne riječi: OPAC, WebPAC, upravljanje, razvoj kataloga, održavanje kataloga

Summary

Effective WebPAC implementation and maintenance requires a good strategy. The purpose of this research was to determine the extent to which WebPAC management in the University of Zagreb faculty libraries is supported by a defined strategy as part of the general library planning, development and activities. The hypothesis was that the libraries do not have a well-developed strategy for implementing or maintaining the WebPAC. The conclusion is that the University of Zagreb faculty libraries insufficiently deal with WebPAC management.

Keywords: OPAC, WebPAC, management, catalogue development, catalogue maintenance

---

Vjesnik bibliotekara Hrvatske 45, 3-4(2002), 93-104

ISSN 0507-1925

© VBH 2002.

1. Uvod

Krajem 1990-ih godina sve više javno dostupnih računalnih kataloga (OPAC) postaje dostupno na World Wide Webu (tzv. WebPAC-i). Ti katalogi omogućuju uvid u knjižnične zbirke najširem krugu potencijalnih korisnika, koji ne moraju doći u knjižnicu. Osim te najočitije prednosti, napredna svojstva WebPAC-a mogu značajno doprinijeti obogaćivanju knjižničnih usluga u skladu s novonastalim zahtjevima informacijskog društva. WebPAC-i fakultetskih knjižnica studentima i nastavnom osoblju mogu osigurati pristup s izravnom hipervezom ispitnoj literaturi u digitalnom obliku (dostupnoj bilo na lokalnoj mreži ili Internetu), odabranoj građi s World Wide Weba, te ostalim zanimljivim informacijama vezanim za dotično znanstveno ili stručno područje, poput mrežnih stranica nakladnika i različitih stručnih društava. Knjižničari mogu zapise WebPAC-a obogaćivati dodatnim elementima poput kazala sadržaja serijskih publikacija i zbornika, sažetaka ili skeniranih slika naslovnih stranica. Sučelja za pretraživanje potrebno je prilagoditi različitim korisničkim potrebama (npr. oblikovati jedno sučelje za početnike, a drugo za vješte tražitelje, ili zajedničko koje je jednostavno, ali podržava i složena pretraživanja). WebPAC-i, također, moraju pružati uvid u dostupnost primjeraka knjižnične građe te mogućnost online rezervacije.

Uspješno uvođenje i održavanje WebPAC-a temelje se na dobroj strategiji, koja obuhvaća nekoliko koraka: 1. istraživanje korisničkih potreba radi uvođenja novih usluga online kataloga, 2. osmišljavanje raspona svojstava WebPAC-a; 3. planiranje izvedbe; 4. planiranje razvoja i održavanja WebPAC-a te 5. utvrđivanje načina vrednovanja i samo vrednovanje online kataloga.

2. Planiranje WebPAC-a kao dijela ukupne knjižnične strategije

Dobro planiranje nužno je za učinkovit rad knjižnice i postizanje njezinih dugoročnih ciljeva. Kao što ističe M. Buckland, "loše planiranje ili, što je još češće, nepostojanje planiranja, odražava se u odlukama koje se donose prekasno ili nisu dosljedne: svako dobro proizašlo iz jedne odluke vjerojatno bi se poništilo sljedećom odlukom."¹

Prema P. Brophyu, na najvišoj razini upravljanja knjižnica mora imati izjavu o poslanju, tj. o svrsi knjižnice. Na izjavi o poslanju temelji se strategija iz koje proizlaze dugoročni ciljevi knjižnice. Sljedeća su razina kratkoročni ciljevi kojima se postižu dugoročni; njima se određuju rokovi i raspodjeljuju dužnosti.² Knjižnica treba imati opći strateški plan, kao i određene specifične planove, kao npr. za WebPAC.

U današnje vrijeme planiranje je posebno zahtjevno zbog promjena nastalih razvojem tehnologije. Mnogi autori, poput J. Akeroyda³ i T. Ershove⁴ ističu da

¹Buckland, Michael. Preoblikovanje knjižničnih službi i usluga : program. Lokve : "Benja"; Rijeka : Gradska knjižnica, 2000., str. 84.

²Brophy, Peter. The academic library. London : Facet Publishing, 2002., str. 165-166.

³Akeroyd, John. The management of change in electronic libraries. // 66th IFLA Council and General Conference, Israel, August 13-18, 2000. <http://www.ifla.org/IV/ifla66/papers/037-110e.htm> (2002-08-10).

⁴Ershova, Tatiana V. Migrating from the library of today to the library of tomorrow : re- or evolution? // 66th IFLA Council and General Conference, Israel, August 13-18, 2000. <http://www.ifla.org/IV/ifla66/papers/063-110e.htm> (2002-09-09).

upravo velike promjene koje vode prema digitalnom svijetu traže dobru organizaciju i upravljanje u knjižnicama. B. McKee navodi kako je nužno razmotriti mogućnosti i potencijale nadolazećih tehnologija te njihov utjecaj na svrhu knjižničnog postojanja, narav i vrijednost knjižničnih usluga, organizacijsku strukturu, troškove i financiranje knjižnica.⁵

Pojedine knjižnice izrađuju plan uvođenja automatiziranoga knjižničnog sustava od samoga početka, dok druge trebaju dugoročnu, razrađenu strategiju zamjene i unapređenja postojećeg sustava. Prvi stupanj u razvoju strateškog plana za uvođenje ili zamjenu informacijskog sustava predstavlja istraživanje postojećih sustava i prepoznavanje njihovih prednosti i nedostataka. P. Brophy navodi da je knjižnicama, zbog kompleksnosti suvremenih knjižničnih sustava, teško samostalno razvijati softver te da je sama nabava softvera iznimno zahtjevan proces koji obuhvaća niz različitih čimbenika.⁶ S. Bell i C. Cronin-Kardon ističu kako je u dobu tehnološke nesigurnosti jedino sigurno to da će upravitelji biti suočeni s kompleksnijim odlukama o nabavi softvera.⁷ Proučavanje svojstava postojećih sustava predstavlja temelj planiranja. Potrebno je, primjerice, utvrditi kvalitetu pojedine baze podataka, prikladnost hardvera (npr., PC-a), usklađenost sustava sa standardima poput Z39.50, njegovo održavanje od strane proizvođača, kao i pouzdanost i mogućnosti razvoja.

Nakon izrade dokumenta s pregledom stanja, potrebno je procijeniti zahtjeve koje sustav mora ispunjavati te navesti sve što je korisnicima potrebno. U tome trebaju sudjelovati svi voditelji u knjižnici, po mogućnosti sve knjižnično osoblje, pri čemu je dobro imati na umu kako su pomoćni knjižničari koji rade s korisnicima oni koji mogu najbolje upozoriti na nedostatke sustava. Tako prikupljene informacije mogu se upotrijebiti za izradu prvoga nacrtu plana.⁸ Ako se radi o zamjeni ili nadogradnji postojećeg sustava, dobro je vidjeti koje su sve mane onog postojećeg, odnosno koje funkcije nedostaju. Iako je neke od njih jednostavno nadomjestiti, ponekad može biti potrebna zamjena cijelog sustava – npr., ako sustav nije usklađen s protokolom Z39.50.

Ovako stečene spoznaje dovode do više mogućih strategija, koje je potrebno sagledati u širim razmjerima. Nužno je procijeniti prednosti i nedostatke svake strategije. Primjerice, može postojati razmjerno jeftino rješenje jednog problema, ali je ono, možda, samo kratkoročno – važno je razgovarati sa stručnjacima i voditeljima kako bi se odabralo najbolje. Nakon usuglašavanja potrebno je vratiti se nacrtu plana i prepoznati korake za prijelaz s korisničkih zahtjeva i odabranih rješenja na definiranje sustava.

Osim što valja osmisliti plan razvoja OPAC-a ili WebPAC-a, potrebno je prilagoditi i postojeći opći plan, jer uvođenje nove vrste kataloga povlači promjene na drugim razinama u knjižnici. Primjerice, prelaskom s kataloga na listićima, korisnike treba podučiti osnovnim računalnim vještinama i tehnikama pretraživanja. Nužno je i upoznavanje svih knjižničara s planom, jer se neki od njih mogu opirati tehnologiji i promjenama. Opći plan knjižnice treba uzeti u obzir i uštede koje donosi uvođenje online kataloga. Ono za posljedicu ima i povećanje potrebe za suradnjom među

⁵McKee, Bob. Planning library service. London : Library Association Management, 1989., str. 136.

⁶Brophy, Peter. Nav. dj., str. 134.

⁷Bell, Steven J.; Cynthia Cronin-Kardona. Making the library management systems acquisition : achieving resolution of a tough decision. // College and research libraries 59, 4(1998), 348.

⁸Brophy, Peter. Nav. dj., str. 145.

knjižnicama, koju, također, treba uključiti u planiranje. B. McKee ističe važnost suradnje s prodavačima baza podataka te drugim knjižnicama radi razmjene zapisa i uspostave konzorcija.⁹ H. Rader navodi kako je, u slučaju fakultetskih knjižnica, potrebno surađivati i s ostalim odjelima fakulteta (npr., upravom koja može postati knjižnični korisnik).¹⁰ Spomenuta autorica, isto kao i J. Poland,¹¹ te S. Stebelman,¹² ističe važnost suradnje s nakladnicima i raznim organizacijama koje žele podržavati knjižnice. Suradnja je potrebna i zbog brzih promjena u informacijskom dobu, a poželjna je i na nacionalnoj razini.¹³

Sam plan ne smije zastarjeti. Zbog tehnoloških promjena potrebno ga je često ažurirati i prilagođivati.¹⁴

Ovaj kratki osvrt, koji ukazuje na važnost postojanja osmišljene knjižnične strategije koja uključuje planiranje WebPAC-a, uvodi nas u prikaz samog istraživanja upravljanja WebPAC-om u fakultetskim knjižnicama Sveučilišta u Zagrebu.

3. Istraživanje

3.1 Ciljevi i pretpostavke

Istraživanjem se željelo utvrditi u kojem stupnju knjižnice kratkoročno i dugoročno planiraju razvoj kataloga. Potaknuto je razmatranjem stanja online kataloga u fakultetskim knjižnicama, a posebno sljedećim: stupnjem razrađenosti plana uvođenja WebPAC-a, razvojem i održavanjem postojećeg WebPAC-a, sredstvima za WebPAC te svojstvima postojećeg WebPAC-a. Istraživanjem se željelo uputiti u stanje razvoja WebPAC-a u fakultetskim knjižnicama i rezultatima ukazati na potrebe za promjenama u knjižničnom poslovanju.

Osnovni je cilj istraživanja bio utvrditi u kojoj je mjeri vođenje WebPAC-a u spomenutim knjižnicama podržano osmišljenom strategijom koja tvori sastavni dio cjelovitog planiranja, razvoja i djelovanja knjižnice. Također se željelo utvrditi koja su napredna svojstva WebPAC-a podržana u istraživanim katalogima.

Osnovna je pretpostavka da fakultetske knjižnice Sveučilišta u Zagrebu ne posjeduju niti kratkoročan plan niti dugoročnu strategiju uvođenja, odnosno održavanja i upravljanja WebPAC-om. Druga pretpostavka jest da postojeći katalogi ne podržavaju napredna svojstva WebPAC-a.

⁹McKee, Bob. Nav. dj., str. 145.

¹⁰Poland, Jean. Cooperative development of the digital library : identifying and working with potential partners. // 66th IFLA Council and General Conference, Israel, August 13-18, 2000. <http://www.ifla.org/IV/ifla66/papers/123-132e.htm> (2002-08-17).

¹¹Rader, Hannelore B. Cooperative ventures between the university and the library. // 67th IFLA Council and General Conference, August 16-25, 2001. <http://www.ifla.org.sg/IV/ifla67/papers/081-164e.pdf> (2002-08-21).

¹²Stebelman, Scott; Jack A. Siggins; David J. Nutty. Improving library relations with the faculty and university administrators : the role of the faculty outreach librarian. // College and research libraries 60, 2(1999),126.

¹³Pinfield, Stephen. Managing academic libraries in a digital world : institutional, regional and national developments in the UK. // 66th IFLA Council and General Conference, Israel, August 13-18, 2000. <http://www.ifla.org/IV/ifla66/papers/130-132e.htm> (2002-08-21).

¹⁴Roitberg, Nurit. The influence of the electronic library on library management : a technological university library experience. // 66th IFLA Council and General Conference, Israel, August 13-18, 2000. <http://www.ifla.org/IV/ifla66/papers/050-132e.htm> (2002-08-21).

3.2 Uzorak i metodologija

Istraživanjem su zahvaćene sve fakultetske knjižnice Sveučilišta u Zagrebu, kojih ima ukupno 53.

Izrađene su dvije vrste upitnika, jedan za knjižnice koje nemaju WebPAC, a drugi za one koje ga imaju. Upitnici su se sastojali od otvorenih i zatvorenih pitanja. Upitnik za knjižnice koje nemaju WebPAC sastojao se od pitanja o broju računala u knjižnici, o posjedovanju i svojstvima OPAC-a te o planiranju uvođenja WebPAC-a. Upitnik za knjižnice koje imaju WebPAC sastojao se od pitanja o broju računala u knjižnici, vrstama i broju zapisa u WebPAC-u, o naprednim svojstvima koje WebPAC podržava, o kratkoročnom održavanju i razvoju WebPAC-a, o dugoročnom planiranju WebPAC-a i sredstvima za WebPAC.

Upitnici su poslani i vraćeni poštom. Istraživanje je provedeno u razdoblju od 10. srpnja do 10. rujna 2002. godine.

3.3 Analiza

Od 53 poslana upitnika ispunjeno je i na vrijeme vraćeno 39, od čega 29 iz knjižnica koje imaju WebPAC i 10 iz knjižnica koje ga nemaju. Jedan upitnik nije stigao na adresu knjižnice. Vraćena su i dva upitnika koja su nevaljana, a četiri su upitnika prispjela nakon provedene obradbe, te nisu analizirana.

Statistička analiza upitnika knjižnica koje imaju WebPAC provedena je u softverskom paketu za obradbu podataka SPSS (Statistical Package for Social Sciences). Analiza upitnika knjižnica koje nemaju WebPAC sastojala se od komparativne analize i opisa.

3.3.1. Analiza knjižnica koje nemaju WebPAC

Od 10 knjižnica koje nemaju WebPAC, jedna nema računalo, a tri nemaju niti jedno računalo za korisnike, dok ostale imaju barem jedno računalo za poslovanje i jedno za korisnike. Sedam knjižnica ima OPAC, dok tri knjižnice imaju samo katalog na listićima. Dvije knjižnice imaju više od 90 % građe obrađene u OPAC-u, tri više od 60 %, dok dvije imaju manje od 50 % građe u OPAC-u. Sedam knjižnica ima više od 80 % građe obrađene u katalogu na listićima, a jedna ima manje od 40 %. U OPAC-u su zastupljene nove publikacije (npr. od 1980., od 1984., od 1990.), a jedna knjižnica obrađuje čitav fond. Obrađuju se samo knjige i rukopisi, a samo jedna knjižnica obrađuje i časopise.

Softveri koje knjižnice koriste za WebPAC jesu CROLIST (5) i Medved (2). Devet knjižnica planira uvođenje WebPAC-a, od čega jedna navodi da to ovisi o Ministarstvu znanosti i tehnologije, a jedna da priželjkuje, ali zapravo ne planira uvođenje WebPAC-a. Jedna knjižnica uopće ne planira uvođenje WebPAC-a.

Dvije knjižnice planiraju da će WebPAC njihove knjižnice biti samostalan, a četiri knjižnice da će biti dio skupnog kataloga.

Samo jedna knjižnica ima dokument o planu uvođenja i razvoja WebPAC-a. Jedna knjižnica planira da izvor sredstava za WebPAC osigura sama knjižnica, tri knjižnice planiraju da to bude projekt Sustav znanstvenih informacija (SZI), a jedna knjižnica navodi da očekuje da to učini Ministarstvo znanosti i tehnologije.

Samo je jedna knjižnica pri dugoročnom planiranju WebPAC-a uzela u obzir dokument "Hrvatska u 21. stoljeću: strategija kulturnog razvitka", dok ostale knjižnice nisu razmatrale tu strategiju.

3.3.2 Analiza knjižnica koje imaju WebPAC

Svih 29 knjižnica koje imaju WebPAC posjeduju računalo, što je samo po sebi razumljivo. Odnos između broja računala namijenjenih poslovanju i broja računala za korisnike izračunat je na temelju broja svih knjižnica s računalima obuhvaćenih istraživanjem (29 knjižnica koje imaju WebPAC i 9 onih koje ga nemaju). Čak 55 % svih računala u ispitivanim knjižnicama namijenjeno je korisnicima.

Postotak posjedovanja WebPAC-a izračunat je na temelju ukupnog broja knjižnica obuhvaćenih istraživanjem. Od 39 fakultetskih knjižnica Sveučilišta u Zagrebu, 29 ih posjeduje WebPAC, što je 74 %.

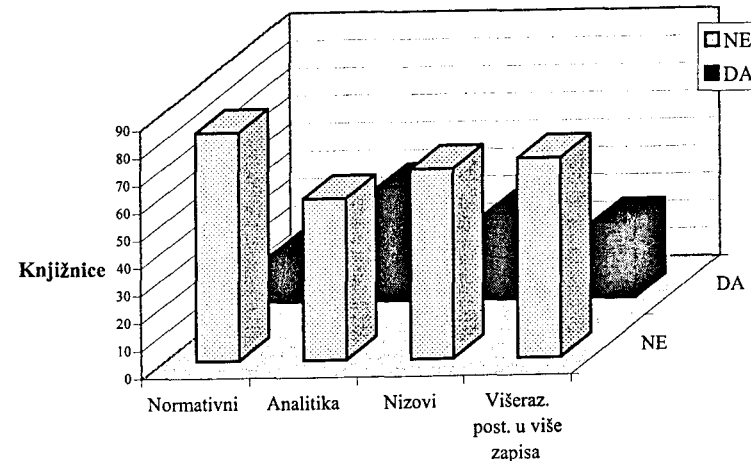
83 % WebPAC-a fakultetskih knjižnica Sveučilišta u Zagrebu funkcionira kao dio skupnih kataloga.

Od 29 ispitivanih knjižnica, 6 nije odgovorilo na pitanje o broju zapisa u svojim WebPAC-ima. Najmanji broj zapisa u katalogima obuhvaćenim istraživanjem jest 728, dok je najveći 120.910. Dvije knjižnice imaju po 1.900, odnosno 4.200 zapisa u WebPAC-u. Sve vrijednosti izražene su u Tablici 1., koja ne povezuje naziv knjižnice s pripadajućim brojem zapisa u WebPAC-ima, već samo ukazuje na postojeći broj zapisa fakultetskih knjižnica Sveučilišta u Zagrebu dostupan korisnicima putem WWW-a.

Broj knjižnica koje posjeduju navedeni broj zapisa	Broj zapisa
1	728
1	1104
1	1500
1	1750
1	1782
2	1900
1	1913
1	2050
1	2600
1	3010
1	3100
1	4000
2	4200
1	7452
1	10000
1	12444
1	15400
1	18507
1	37705
1	108000
1	120910
Ukupan broj knjižnica 23	Ukupan broj zapisa 366155

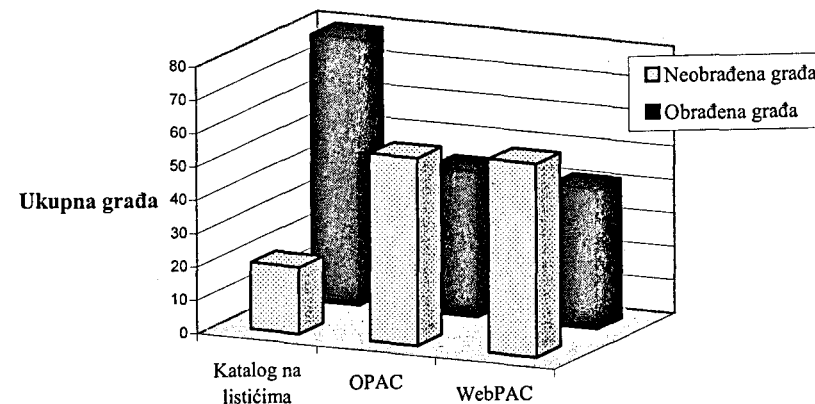
Tablica 1. Broj zapisa WebPAC-a fakultetskih knjižnica Sveučilišta u Zagrebu

Od 29 ispitivanih knjižnica, čak 24 ne izrađuje normativne zapise. Sedamnaest ne radi analitičku obradbu knjižnične građe. Dvadeset ne obrađuje tekuće nakladničke cjeline (nizove) kao serijske publikacije, a 21 knjižnica ne izrađuje poseban zapis za svaku razinu kod katalogizacije publikacija u više svezaka po višerazinskom postupku. Sve navedeno prikazano je Grafikonom 1.

Grafikon 1. Vrste zapisa

Grafikon 2 prikazuje omjer obrađene i neobrađene građe u katalogu na listićima, OPAC-u i WebPAC-u u 29 knjižnica. Vidljivo je da, još uvijek, katalogi na listićima najbolje predstavljaju knjižnične zbirke ispitivanih knjižnica.

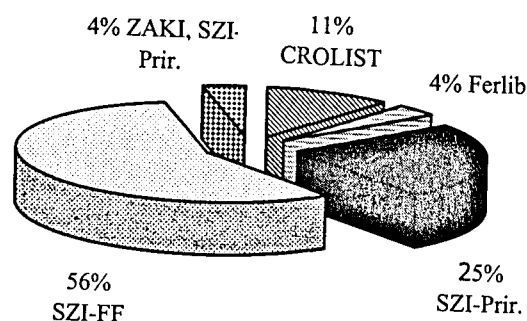

Grafikon 2. Obradena građa po vrstama kataloga

Od 29 knjižnica, 8 nije odgovorilo odabiru li građu obuhvaćenu WebPAC-om po određenim kriterijima, kao što su na primjer vrsta građe ili razdoblje. Devet

knjižnica ne slijedi nikakve posebne kriterije pri obradbi i uključivanju građe u WebPAC. Jedanaest knjižnica odgovorilo je da se u njihovim WebPAC-ima mogu naći zapisi koji su izrađivani od sredine 90-ih godina 20. stoljeća naovamo, dok se starija građa postupno unosi. Jedna knjižnica ima u WebPAC-u sve zapise izrađene od 1980. godine. Što se tiče kriterija vrste građe, većina knjižnica želi predstaviti svoju cjelokupnu zbirku te zbog toga pri uključivanju zapisa u WebPAC ne prave razliku među pojedinim vrstama građe.

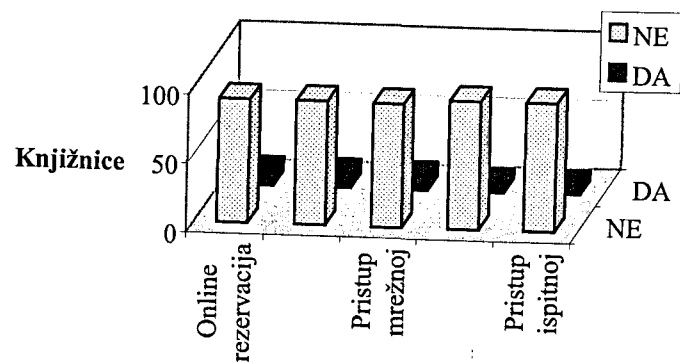
Softveri koje knjižnice koriste za WebPAC jesu: CROLIST, Ferlib i ZAKI, uz dva softvera razvijana u sklopu dva podsustava projekta Sustav znanstvenih informacija (podsustav Prirodoslovlje i podsustav Humanistika - Filozofski fakultet). Samo jedna knjižnica koristi kombinaciju dvaju softvera (ZAKI i SZI-Prirodoslovlje). Grafikon 3 prikazuje zastupljenost pojedinih softvera u 29 ispitivanih knjižnica.

Grafikon 3. Softver za WebPAC

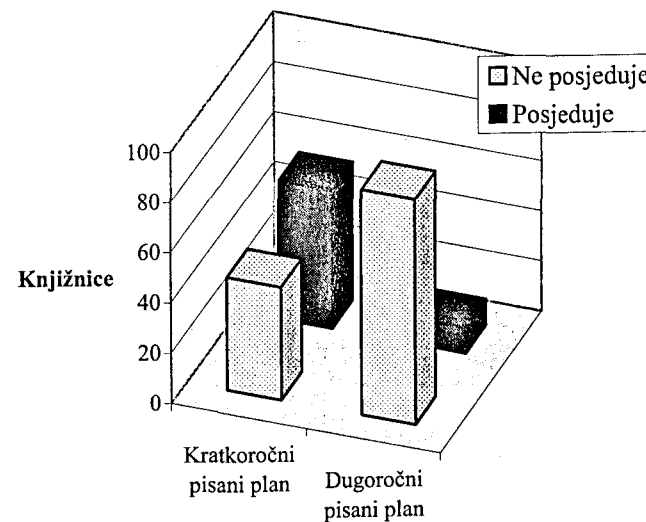
U 79 % knjižnica WebPAC nije dio integriranog knjižničnog sustava. To je postignuto u knjižnicama koje koriste CROLIST i ZAKI.

Grafikon 4 pokazuje da WebPAC-i fakultetskih knjižnica Sveučilišta u Zagrebu, u ovom trenutku razvoja, ne posjeduju napredna svojstva online kataloga treće generacije.

Grafikon 4. Napredna svojstva WebPAC-a

Većina ispitivanih knjižnica ne posjeduje nikakav dokument o dugoročnom razvoju i održavanju WebPAC-a. Jedna je knjižnica navela da ga planira izraditi, a dvije knjižnice posjeduju sklopljene ugovore o kooperativnoj katalogizaciji s pojedinim ustanovama i tvrtkama, unutar kojih su predviđeni razvoj i održavanje WebPAC-a. 55 % ispitivanih knjižnica posjeduje dokument o kratkoročnom održavanju i razvoju WebPAC-a. Kao te dokumente knjižnice navode sklopljene ugovore s podsustavima Prirodoslovlje i Humanistika - Filozofski fakultet projekta Sustav znanstvenih informacija. Sve navedeno prikazano je Grafikonom 5.

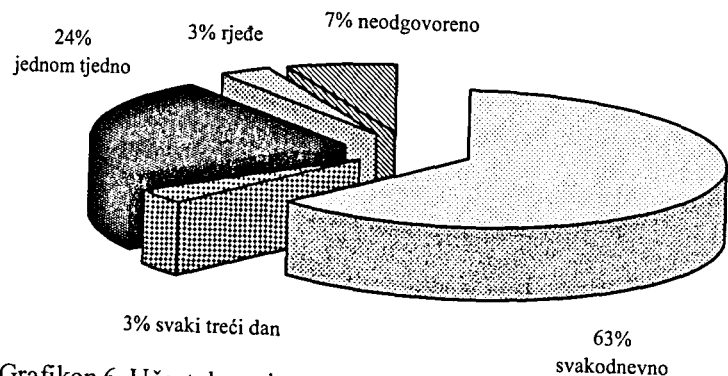

Grafikon 5. Dokumenti o razvoju WebPAC-a

Samo su dvije knjižnice navele da su pri dugoročnom planiranju WebPAC-a proučile i uzele u obzir dokument "Hrvatska u 21. stoljeću: strategija kulturnog razvitka". Jedna je knjižnica navela da je u okviru suradnje na projektu NISKA proučila dijelove "Znanost" i "Informacijska i komunikacijska tehnologija", dok je druga knjižnica proučila samo dio "Informacijska i komunikacijska tehnologija" spomenute strategije.

44,8 % ispitivanih knjižnica navodi da na održavanju WebPAC-a radi tim ljudi. U 20,7 % slučajeva tim se ne sastoji od knjižničnog osoblja: u pet knjižnica održavanjem WebPAC-a bavi se vanjska tvrtka, tri knjižnice navode Institut "Ruđer Bošković", a po jedna knjižnica Nacionalnu i sveučilišnu knjižnicu, računski centar odsjeka te nekoliko ljudi iz fakultetskog zavoda. U knjižnicama u kojima na održavanju WebPAC-a radi jedna osoba, u 16 knjižnica riječ je o vanjskom honorarnom suradniku, a u dvije o osobi iz knjižnice.

93 % ispitivanih knjižnica rade backup podataka. Grafikon 6 prikazuje učestalost backupa.

Grafikon 6. Učestalost sigurnosnog pohranjivanja

75 % WebPAC-a fakultetskih knjižnica Sveučilišta u Zagrebu financira se iz projekta Sustav znanstvenih informacija (SZI). U preostalim slučajevima fakulteti financiraju WebPAC-e svojih knjižnica. U jednoj knjižnici knjižničar nije znao odgovoriti na pitanje tko financira WebPAC.

23 knjižnice odgovorile su na pitanje o sredstvima koja troše za održavanje WebPAC-a. Njihove odgovore prikazuje Tablica 2.

Broj knjižnica	Uložena sredstva
1	10.000 kn/godišnje
1	12.000 kn/godišnje
16	12.000 kn/polugodišnje
1	31.616 kn/godišnje
1	958 kn/godišnje
1	minimalna
2	ne znam

Tablica 2. Sredstva koja se troše za održavanje WebPAC-a fakultetskih knjižnica Sveučilišta u Zagrebu

U zaključku koji slijedi, pokušat ćemo na temelju prikazanih rezultata istraživanja ukazati na položaj WebPAC-a u fakultetskim knjižnicama Sveučilišta u Zagrebu.

4. Zaključak

Istraživanje je potvrdilo da fakultetske knjižnice Sveučilišta u Zagrebu ne posjeduju dugoročnu strategiju uvođenja, odnosno održavanja i upravljanja WebPAC-om. Što se tiče kratkoročnih planova, oni postoje unutar projekta Sustav znanstvenih informacija, u koji je uključena većina ispitivanih knjižnica koje imaju WebPAC. Postojanje dotičnog projekta ukazuje na dobro zacrtan smjer uvođenja i razvoja WebPAC-a ispitivanih fakultetskih knjižnica. Naime, skupni katalogi izrazito su pogodni baš za ovu vrstu knjižnica, a samo istraživanje potvrdilo je da je na razini pojedinačnih knjižnica vrlo teško zadovoljiti nužne preduvjete za postavljanje i

održavanje WebPAC-a. Ipak, upitnici su pokazali da određen broj knjižničara, čije knjižnice imaju WebPAC koji je dio skupnog kataloga, nedovoljno dobro poznaje vlastiti WWW katalog. Stječe se dojam da neki od njih sudjelovanje u spomenutom projektu doživljavaju isključivo kroz obvezu izradbe kataložnih zapisa, a da pri tome nisu upoznati sa svojstvima kataloga putem kojeg su dostupni ti zapisi na WWW-u. Iako je takvo što razumljivo zbog nedovoljnog broja i preopterećenosti fakultetskih knjižničara, smatramo da dotični knjižničari trebaju više promicati vlastite kataloge, radi čega bi ih trebali bolje poznavati. Takvo što povlači pitanje o aktivnijoj ulozi i utjecaju samih knjižničara na oblikovanje kataloga u okviru projekta. Budući da su ovim istraživanjem ispitani knjižničari fakultetskih knjižnica Sveučilišta u Zagrebu, ističemo kako je moguće da su neki odgovori koji se tiču skupnih WebPAC-a mogli biti i drugačiji da su ispitivani isključivo voditelji podsustava SZI-ja. No, na takvo se istraživanje nismo odlučili jer smo željeli problematiku planiranja i razvoja WebPAC-a povezati sa samim knjižnicama.

WebPAC-i fakultetskih knjižnica Sveučilišta u Zagrebu, na sadašnjem stupnju razvoja, ne posjeduju napredna svojstva online kataloga treće generacije.¹⁵ Budući da u većini ispitivanih knjižnica katalogi na listićima još uvijek najbolje predstavljaju fond, zaključujemo da pred WWW katalozima dotičnih knjižnica ne stoji samo uvođenje pojedinih naprednih svojstava, već ponajprije uključivanje zapisa za sve jedinice knjižnične građe. Kako je riječ o fakultetskim knjižnicama nepostojanje analitičke obradbe u njih 17 (od 29 ispitanih) vrlo je zabrinjavajuće te nam govori kako je malo vjerojatno da se u njihovim WebPAC-ima u skoroj budućnosti pojavi i takva vrsta zapisa.

Na kraju zaključujemo da se unatoč pozitivnim tendencijama razvoja, u prvom redu skupnih WebPAC-a ispitivanih fakultetskih knjižnica, dotične knjižnice moraju ozbiljnije pozabaviti osmišljavanjem dugoročnih (i kratkoročnih) strategija razvoja vlastitih kataloga.

LITERATURA

Akeroyd, John. The management of change in electronic libraries. // 66th IFLA Council and General Conference, Israel, August 13-18, 2000. <http://www.ifla.org/IV/ifla66/papers/037-110e.htm> (2002-08-10).

Badurina, Boris. Metode istraživanja u knjižničarstvu. Diplomski rad. Zagreb, 2001.

Bell, Steven J.; Cynthia Cronin-Kardon. Making the library management systems acquisition : achieving resolution of a tough decision. // College and research libraries 59, 4(1998), 348-361.

Brophy, Peter. The academic library. London : Facet Publishing, 2002.

Buckland, Michael. Preoblikovanje knjižničnih službi i usluga : program. Lokve : "Benja" ; Rijeka : Gradska knjižnica, 2000.

¹⁵Neposredno nakon završetka istraživanja, Skupni katalog knjižnica Filozofskog fakulteta osposobljen je za pretraživanje baza podataka na koje su pretplaćene knjižnice Filozofskog fakulteta, što svakako spada u napredna svojstva WebPAC-a.

Ershova, Tatiana V. Migrating from the library of today to the library of tomorrow : re- or evolution? // 66th IFLA Council and General Conference, Israel, August 13-18, 2000. <http://www.ifla.org/IV/ifla66/papers/063-110e.htm> (2002-09-09).

Halmi, Aleksandar. Temelji kvantitativne analize u društvenim znanostima. Zagreb : Alinea, 1999.

Lancaster, Frederick W.; Beth Sandore. Technology and management in library and information service. London : Library Association Publishing, 1997.

McKee, Bob. Planning library service. London : Library Association Management, 1989.

Pinfield, Stephen. Managing academic libraries in a digital world : institutional, regional and national developments in the UK. // 66th IFLA Council and General Conference, Israel, August 13-18, 2000. <http://www.ifla.org/IV/ifla66/papers/130-132e.htm> (2002-08-21).

Poland, Jean. Cooperative development of the digital library : identifying and working with potential partners. // 66th IFLA Council and General Conference, Israel, August 13-18, 2000. <http://www.ifla.org/IV/ifla66/papers/123-132e.htm> (2002-08-17).

Rader, Hannelore B. Cooperative ventures between the university and the library. // 67th IFLA Council and General Conference, August 16-25, 2001. <http://www.ifla.org.sg/IV/ifla67/papers/081-164e.pdf> (2002-08-21).

Roitberg, Nurit. The influence of the electronic library on library management : a technological university library experience. // 66th IFLA Council and General Conference, Israel, August 13-18, 2000. <http://www.ifla.org/IV/ifla66/papers/050-132e.htm> (2002-08-21).

Stebelman, Scott; Jack A. Siggins; David J. Nutty. Improving library relations with the faculty and university administrators : the role of the faculty outreach librarian. // *College and research libraries* 60, 2(1999), 121-129.

Young, Philip H. Visions of academic libraries in a brave new future. // *Libraries and the future : essays on the library in the twenty-first century* / ed. by F. W. Lancaster. New York [etc.] : The Haworth Press, 1993. Str. 45-59.